

УДК 631.145

I. I. Вініченко,**д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9527-1625>****К. М. Дідур,****к. е. н., доцент кафедри економіки, Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8489-0308>****О. В. Дідур,****студент гр. МгЕК-1-22, Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-9128-886X>**

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.16.20

ЗНАЧЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

I. Vinichenko,

Doctor of Economic Sciences, Head of the Department of Economics, Dnipro State Agrarian and Economic University

K. Didur,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics, Dnipro State Agrarian and Economic University

O. Didur,

Student group MgEk-1-22, Dnipro State Agrarian and Economic University

THE SIGNIFICANCE OF THE RESOURCE POTENTIAL OF THE AGRICULTURAL ENTERPRISE IN ENSURING THE FOOD SECURITY OF THE COUNTRY

Продовольча безпека є однією з найбільш важливих проблем, які стоять перед країнами світу сьогодні. Забезпечення населення постійним доступом до безпечних та якісних продуктів харчування є важливим аспектом гармонійного розвитку суспільства та гарантією стабільного світового розвитку в цілому. Аграрний сектор економіки, який включає сільське господарство та пов'язані з ним галузі, відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки світу та є невід'ємною складовою глобального харчового ланцюга, котрий має величезне значення для стабільності економіки, соціальної безпеки та розвитку екології.

В статті досліджується значення ресурсного потенціалу аграрних підприємств у забезпеченні продовольчої безпеки країни, а також визначаються фактори, що впливають на ефективність їх функціонування. Визначено сутність продовольчої безпеки та оцінено її важливість. Проаналізовано роль аграрного сектору в забезпеченні продовольчої безпеки країни. Здійснено загальний огляд аграрного сектору та його потенціалу. В статті надана детальна характеристика ресурсного потенціалу аграрного підприємства, а саме: розглянуті земельні ресурси та їх раціональне використання; визначені водні ресурси; проаналізовано трудові ресурси та їх значення; досліджено роль матеріальних ресурсів; зазначено важливість оптимального розміру фінансових ресурсів і необхідність їх забезпечення; розглянуто інформаційні ресурси. Визначено вплив ресурсного потенціалу на ефективність господарювання та конкурентоспроможність підприємства. В статті досліджено роль держави у розвитку ресурсного потенціалу аграрного підприємства. Розглянуті можливості державної підтримки сільського господарства та аграрного сектору.

Також багато уваги приділено детальному аналізу основних викликів, з якими стикаються країни при досягненні продовольчої безпеки, а також окреслено можливі шляхи розвитку для їх подолання. В дослідженні проаналізовано роль України в забезпеченні продовольчої безпеки світу та розглянуто вплив війни в нашій країні на забезпечення продовольчої безпеки світу.

Food security is one of the most important problems facing the countries of the world today. Providing the population with constant access to safe and high-quality food products is an important aspect of the harmonious development of society and a guarantee of stable world development as a whole. The agricultural sector of the economy, which includes agriculture and related industries, plays a key role in ensuring the world's food security and is an integral part of the global food chain, which is of great importance for the stability of the economy, social security and ecological development.

The article examines the importance of the resource potential of agricultural enterprises in ensuring the food security of the country, and also determines the factors affecting the effectiveness of their functioning. The essence of food security is determined and its importance is assessed. The role of the agricultural sector in ensuring the country's food security is

analyzed. A general overview of the agricultural sector and its potential was carried out. The article provides a detailed description of the resource potential of an agricultural enterprise, namely: considered land resources and their rational use; identified water resources; labor resources and their importance were analyzed; the role of material resources was investigated; the importance of the optimal amount of financial resources and the need to provide them is indicated; information resources are considered. The influence of the resource potential on the efficiency of management and the competitiveness of the enterprise is determined. The article examines the role of the state in the development of the resource potential of an agricultural enterprise. Possibilities of state support for agriculture and the agrarian sector are considered.

A lot of attention is also paid to a detailed analysis of the main challenges that countries face in achieving food security, and possible ways of development to overcome them are outlined. The study analyzed the role of Ukraine in ensuring world food security and considered the impact of the war in Ukraine on ensuring world food security.

Ключові слова: аграрне підприємство, водні ресурси, інформаційні ресурси, земельні ресурси, матеріальні ресурси, продовольство, продовольча безпека, ресурсний потенціал, сільськогосподарське виробництво, сільське господарство, трудові ресурси, фінансові ресурси.

Key words: agricultural enterprise, water resources, information resources, land resources, material resources, food, food security, resource potential, agricultural production, agriculture, labor resources, financial resources.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Продовольча безпека є однією з найважливіших проблем, з якими стикаються країни у сучасному світі. Вона охоплює виготовлення, доступність і споживання безпечних, поживних і збалансованих продуктів харчування для всіх громадян. Глобалізація, зміни клімату, зростання населення та інші фактори створюють виклики для гарантування стабільного доступу населення до якісних і здорових продуктів харчування. Забезпечення продовольчої безпеки має вирішальне значення для соціально-економічного розвитку країни, стабільності суспільства та здоров'я нації.

Аграрне підприємство, зосереджене на виробництві сільськогосподарської продукції, відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни. Ресурсний потенціал аграрного підприємства стає основою для ефективного виробництва, адаптації до змінних умов зовнішнього середовища, підвищення продуктивності та якості продукції, а також розвитку інноваційних підходів у сільському господарстві. У цій статті розглянемо значення ресурсного потенціалу аграрного підприємства в забезпеченні продовольчої безпеки країни, а також вплив цього потенціалу на розвиток аграрного сектору і суспільства в цілому.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Вивченню питань пов'язаних із відтворенням аграрного ресурсного потенціалу регіону, його кількісному оцінюванню та практичному використанню завжди приділялося велике значення, оскільки ці аспекти, особливо під час кризових періодів трансформаційних змін, які зараз відбуваються в нашій країні, стають надзвичайно важливими. Проблеми пов'язані із відтворенням ресурсного потенціалу аграрної сфери, включаючи продовольчий комплекс в цілому та його складові елементи, актуальні як для наукової думки, так і для практичної реалізації. Розв'язання ключових зав-

дань, пов'язаних із функціонуванням національного агропромислового сектору, потребує спеціальних підходів, оскільки мова йде про забезпечення продовольчої безпеки країни, на основі раціонального використання наявних ресурсів.

Ресурсний потенціал аграрних підприємств, а також питання забезпечення продовольчої безпеки країни досліджувала велика плеяда науковців. Серед провідних вчених, які працювали над цими питаннями, можна відзначити В. Г. Анарійчука, О. І. Гойчука, Т. Дудар, І. О. Іртищеву, Л. П. Рогатіну, О. С. Ільницьку, Г. М. Колісника, О. В. Кочеткова та Р. В. Маркова, Г. В. Сиротюка, Н. О. Шевченка та інших [1–10].

Та навіть не дивлячись на велику кількість досліджень, значна частина питань залишається достатньо обговорюваними та не розкритими повністю: концептуальні підходи до визначення соціально-економічної категорії "ресурсний потенціал"; причинно-наслідкові зв'язки взаємодії між ресурсним потенціалом аграрних підприємств та забезпеченням продовольчої безпеки країни. Це підкреслює актуальність та обґрунтованість теми даної статті.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті полягає в дослідженні та аналізі ролі ресурсного потенціалу аграрних підприємств у забезпеченні продовольчої безпеки країни. Стаття має на меті розкрити важливість ефективного використання ресурсів в сільському господарстві та виявити його вплив на національну продовольчу безпеку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Аграрний сектор відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни. Він забезпечує населення продуктами харчування, а також створює можливості для заробітку, зайнятості та розвитку сільських територій. продо-

Рис. 1. Складові ресурсного потенціалу аграрного підприємства

Джерело: узагальнено автором.

вольча безпека є питанням національної безпеки, адже недоступність продуктів харчування може призвести до соціальних напружень, економічних криз, незадоволеності населення та загрози громадському порядку.

Аграрне підприємство є ключовою ланкою в аграрному секторі. Воно забезпечує вирощування сільськогосподарської продукції, такої як зерно, овочі, фрукти, виробництво м'яса, молока, яєць та інших продуктів харчування. Забезпечення продовольчої безпеки вимагає не тільки збільшення обсягів виробництва, але й покращення якості продукції, забезпечення сталості та стійкості виробництва, а також забезпечення доступності продукції для всіх верств населення. А для цього необхідно мати достатній ресурсний потенціал належної якості й кількості. Саме ресурсний потенціал аграрних підприємств є визначальним фактором, що впливає на їх здатність задовольняти внутрішні та зовнішні потреби країни у продовольстві.

Ресурсний потенціал аграрного підприємства охоплює різноманітні ресурси, які становлять основу для його безперервного та стабільного функціонування (рис. 1). Ресурсний потенціал аграрних підприємств — це комплекс ресурсів, які становлять основні елементи, необхідні для функціонування та розвитку сільськогосподарських підприємств. Цей поняття охоплює широкий спектр матеріальних та нематеріальних ресурсів, які використовуються для виробництва сільськогосподарської продукції. Ресурсний потенціал аграрних підприємств визначає їх здатність до забезпечення продовольчої безпеки, стійкості та ефективності виробництва сільськогосподарської продукції.

Основними складовими ресурсного потенціалу аграрного підприємства є наступні:

1. Природні ресурси: До них відносяться кліматичні умови, рельєф, ґрунти та інші природні чинники, які можуть впливати на виробництво сільськогосподарської продукції. Використання природних ресурсів з урахуванням їхньої специфіки дозволяє підвищити стійкість підприємства до негативних факторів зовнішнього середовища. Забезпечення стійкого використання природних ресурсів дозволяє уникати деградації навколишнього середовища, зберігати родючість ґрунтів, зменшувати збитки від стихійних лих та інших природних катастроф. Ключовими природними ресурсами є земельні ресурси та водні ресурси.

Земельні ресурси. Земля є фундаментальною складовою ресурсного потенціалу аграрного підприємства. Саме земля визначає масштаби сільського господарства та його можливості. Наявність великої кількості оброблюваних полів, пасовищ, сіножаті та інших сільськогосподарських угідь є передумовою для вирощування сільськогосподарської продукції. Достатність земельних ресурсів, їх раціональне використання та охорона є важливим завданням для досягнення стійкого розвитку аграрного сектору та продовольчої безпеки. Якість ґрунту виступає як один з ключових чинників в забезпеченні продовольчої безпеки. Розвиток земельного фонду, впровадження сучасних методів землекористування, використання мінімальних обробіток та сучасних агротехнік дозволяють забезпечити стійке виробництво сільськогосподарської продукції та покращити її якість.

Водні ресурси. Доступ до водних ресурсів є критично важливим для забезпечення нормального росту рослин, особливо у вирощуванні різних видів культур. Аграрні підприємства зазвичай мають доступ до водоймищ, і їх здатність до збирання та зберігання води безпосередньо впливає на врожайність та продуктивність господарства.

2. Другим ключовим елементом ресурсного потенціалу є трудові ресурси (робоча сила). Розвиток аграрного сектору залежить від кваліфікованих робітників, які, в більшості формуються з сільських жителів, що є особливістю сільськогосподарського виробництва, та спеціалістів, котрі забезпечують ефективну організацію виробництва та впровадження інноваційних підходів у сільському господарстві. Професійні, висококваліфіковані, досвідчені фахівці в сфері сільського господарства дозволяють досягати більш високої

продуктивності праці, впроваджувати нові технології та підвищувати якість продукції. Високопрофесійні фермери, агрономи та техніки можуть забезпечити вирощування продуктів харчування в оптимальних умовах, що буде сприяти підвищенню врожайності, зменшенню собівартості та покращенню якості продукції.

3. Фінансові ресурси. Грошові кошти є важливим ресурсом для аграрного підприємства. Вони використовуються для придбання насіння, добрив, засобів захисту рослин, техніки, оплати праці, здійснення інвестицій тощо. Ефективне фінансове управління дозволяє підтримувати стабільність та розвиток підприємства. Доступ до фінансових ресурсів є необхідним для розвитку та збільшення виробництва. Підприємства повинні шукати способи фінансування, такі як кредитування, інвестиції та гранти, щоб покривати витрати на розвиток та розширення бізнесу. Фінансова підтримка є необхідною для ефектively діяльності аграрного підприємства. Забезпечення стабільного доступу до кредитних ресурсів дозволяє підприємствам вести сільськогосподарську діяльність, збільшувати обсяги виробництва, модернізувати технічну базу та розвивати інноваційні проекти. Раціональне та ефективне використання фінансових ресурсів допомагає забезпечити стійке функціонування аграрного підприємства та гарантувати сталість виробництва продовольства. Державні програми підтримки аграрного сектору, такі як субсидії на покупку сільгосптехніки або надання дотацій фермерам, можуть забезпечити додаткову стимуляцію для розвитку аграрного підприємства та підвищення продуктивності.

4. Матеріальні ресурси. Вони включають різноманітні матеріали та обладнання, необхідні для проведення сільськогосподарських операцій. Це можуть бути трактори, комбайни, оранки, насіння, добрива, інвентар тощо. Механізація та автоматизація сільського господарства є ключовим чинником підвищення продуктивності праці та оптимізації виробничих процесів. Наявність сучасних машин, техніки та обладнання сприяє автоматизації процесів вирощування та збирання сільськогосподарської продукції, зменшує залежність від ручної праці та збільшує продуктивність аграрного виробництва. Аграрні підприємства повинні інвестувати в сучасне обладнання та технології для забезпечення ефективного використання ресурсів. Технологічний розвиток і наукові досягнення є важливою складовою ресурсного потенціалу аграрного сектору. Впровадження нових технологій дозволяє підвищити продуктивність, зменшити витрати та збільшити якість продукції. Дослідження в галузі сільськогосподарства допомагають знаходити нові підходи до вирішення проблем землеробства та тваринництва, що сприяє підвищенню ефективності аграрного виробництва.

5. Інформаційні ресурси. В сучасних умовах важливим аспектом успішного господарювання аграрного підприємства є наявність актуальної інформації про ринкові тенденції, нові технології, агрометеорологічні умови тощо. Інформаційні ресурси допомагають приймати обґрунтовані рішення та адаптуватися до змін на ринку. Доступ до актуальної інформації дозволяє підприємствам максимально швидко реагувати на зміни на ринку, впроваджувати інновації та підвищувати конкурентоспроможність. Інформаційна підтримка допомагає аграрним підприємствам визначити оптимальні напрямки розвитку та ефективно справлятися з непередбачуваними ризиками зовнішнього середовища [1].

Для забезпечення ефективного та раціонального управління ресурсним потенціалом аграрного підприємства необхідно виконувати наступні завдання:

1. Здійснювати поточне та перспективне планування ресурсів. Аграрне підприємство повинно аналізувати свої поточні ресурси, оцінювати потреби та встановлювати мету щодо їхнього оптимального використання;

2. Контролювати рівень забезпечення ресурсами. Завданням керівництва підприємства є забезпечення необхідними ресурсами для здійснення виробничих процесів, вирощування продукції та її збуту;

3. Проводити контроль та координацію ресурсного потенціалу. Управління ресурсами вимагає постійного контролю за їхнім використанням, а також взаємодії між різними підрозділами підприємства для досягнення оптимальних результатів;

4. Розробляти та проваджувати в діяльність підприємства стратегії раціонального використання ресурсів. Ефективне використання ресурсів дозволяє знизити витрати та підвищити продуктивність праці, що сприяє підвищенню прибутковості підприємства;

5. Постійно підвищувати ресурсний потенціал. Аграрне підприємство має працювати над постійним покращенням своїх ресурсів, удосконаленням технологій та впровадженням інновацій з метою підвищення ефективності виробництва. Успішне управління ресурсним потенціалом дозволяє аграрним підприємствам досягати стабільності, конкурентоспроможності та сталого розвитку у сучасних умовах господарювання.

Ефективне й раціональне використання функцій ресурсного потенціалу дозволяє аграрному підприємству здійснювати успішно свою діяльність та досягати поставлених цілей. Функції ресурсного потенціалу аграрного підприємства охоплюють ряд важливих аспектів. Основними функціями ресурсного потенціалу аграрного підприємства є:

Виробнича функція: ресурсний потенціал дозволяє аграрному підприємству виробляти сільсько-

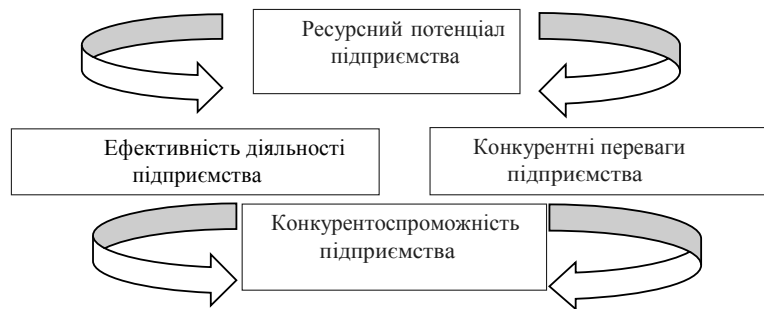

Рис. 2. Взаємозв'язок ресурсного потенціалу і конкурентоспроможності підприємства

Джерело: узагальнено автором.

господарську продукцію. Це включає земельні ділянки для сільськогосподарської діяльності, наявність необхідного обладнання, техніки та іншого необхідного матеріально-технічного забезпечення.

Економічна функція: ресурсний потенціал забезпечує аграрне підприємство засобами для отримання прибутку та доходів. Це може включати земельні ресурси для землеробства, наявність фінансових ресурсів для інвестицій, забезпечення робочої сили та інші ресурси, необхідні для функціонування бізнесу.

Соціальна функція: ресурсний потенціал аграрного підприємства впливає на соціальний аспект діяльності підприємства. Він забезпечує робочі місця для місцевого населення, сприяє розвитку сільських територій та підвищенню життєвого рівня селян.

Екологічна функція: аграрні підприємства мають відповідальність перед природою та довкіллям. Ресурсний потенціал може включати екологічно чисті технології, землі, які використовуються відповідно до принципів сталого розвитку, та дотримання екологічних стандартів.

Інноваційна функція: ресурсний потенціал аграрного підприємства може включати інноваційні ресурси, які сприяють впровадженню нових технологій, підвищують ефективність виробництва та конкурентоспроможність підприємства.

Стратегічна функція: ресурсний потенціал аграрного підприємства допомагає визначати стратегію розвитку та досягнення конкретних цілей підприємства. Він впливає на вибір ринків збуту, планування інвестицій та розвиток нових продуктів.

Успішне управління ресурсним потенціалом аграрного підприємства дозволяє досягати стійкого розвитку, забезпечувати конкурентоспроможність та ефективність діяльності підприємства в умовах змінного ринкового середовища та глобалізації (рис. 2). Збереження та підвищення конкурентоспроможності стає життєво важливим завданням для кожного підприємства. В цьому контексті, ресурсний потенціал підприємства визначає його здатність ефективно використовувати ресурси та реалізовувати свої стратегічні цілі, що має пряму вплив на його конкурентоспроможність.

Ресурсний потенціал підприємства охоплює різноманітні складові, які були детально розглянуті вище. Керівництво підприємства повинно розуміти, як кожен з цих ресурсів може бути оптимально використаний для досягнення стратегічних цілей та підвищення конкурентоспроможності. Основними факторами, які визначають взаємозв'язок ресурсного потенціалу та конкурентоспроможності підприємства, є:

1. Ефективне управління ресурсами: підприємство повинно бути здатним ефективно розподіляти свої ресурси для досягнення стратегічних цілей. Керівництво має приділяти увагу оцінці ресурсів, їх оптимізації та використанню. Необхідно забезпечити збалансований підхід до управління ресурсами, щоб уникнути надмірного або недостатнього використання деяких видів ресурсів.

2. Людський капітал: компетентний та мотивований персонал є ключовим чинником успіху підприємства. Інвестування в розвиток працівників, підвищення їх кваліфікації та забезпечення сприятливої робочої атмосфери сприяє підвищенню продуктивності праці та здатності підприємства пристосовуватись до змін. Необхідно сприяти професійному розвитку працівників аграрного сектору, залучати молодь до сільського господарства, підтримувати освіту та підвищення кваліфікації фахівців.

3. Репутація та бренд: позитивна репутація та сильний бренд дозволяють підприємству створити лояльну клієнтську базу і отримувати переваги перед конкурентами. Гарна репутація створює позитивну кредитну історію та є базою для стабільних відносин з клієнтами, постачальниками, банками та інвесторами. Позитивний імідж підприємства сприяє залученню нових клієнтів та збереженню існуючих.

4. Фінансова стійкість: ефективне управління фінансами, здатність залучати інвестиції та використовувати їх раціонально допомагає підтримувати фінансову стабільність підприємства, знижувати ризики та забезпечувати здатність витримувати економічні кризи. Аграрні підприємства потребують доступних фінансових ресурсів для забезпечення ефективного виробництва. Важливо розробляти фінансові інструменти, які сприятимуть розвитку аграрного сектору та підтримці малого та середнього сільського господарства.

5. Інновації та наукові дослідження: постійне впровадження нових технологій та ідей є важливою складовою конкурентоспроможності. Підприємства, які активно впроваджують інновації, можуть забезпечити собі перевагу на ринку, знизити витрати та підвищити якість продукції. Впровадження інноваційних підходів у сільському господарстві, врахування наукових досягнень та досліджень є важливим елементом

забезпечення ресурсного потенціалу аграрного підприємства. Державна підтримка наукових досліджень у сфері аграрного господарства та інновацій допомагає розвивати ефективні та стійкі підходи до виробництва. Держава відіграє ключову роль у розвитку ресурсного потенціалу аграрного підприємства та забезпеченні продовольчої безпеки країни. Національна політика, законодавство та програми підтримки аграрного сектору мають велике значення для стимулювання розвитку сільського господарства та підтримки аграрних підприємств.

Державна підтримка може включати такі заходи:

Підтримка фінансових ресурсів. Державні програми фінансової підтримки, кредитування та субсидій допомагають аграрним підприємствам отримувати доступ до необхідних фінансових ресурсів для розвитку та модернізації виробництва.

Поліпшення інфраструктури. Розвиток інфраструктури, зокрема транспортної та енергетичної, сприяє зниженню витрат на транспортування та зберігання продукції, що підвищує конкурентоспроможність аграрного сектору.

Науково-дослідна підтримка. Державна підтримка наукових досліджень у сфері аграрного господарства та інновацій допомагає розвивати ефективні та стійкі підходи до виробництва [10].

Підтримка розвитку сільських територій. Розвиток інфраструктури, освіти та охорони здоров'я у сільських районах допомагає залучити молодь та фахівців до сільського господарства та підтримує життєздатність сільських громад.

У підсумку, успішна діяльність підприємства та його конкурентоспроможність залежать від ефективного управління ресурсами. Врахування всіх аспектів ресурсного потенціалу, впровадження інновацій, розвиток людського капіталу та створення сильного бренду — це лише деякі з ключових елементів, які сприяють забезпеченню конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі. Здатність адаптуватись до змін та реагувати на виклики ринку допомагає підприємствам займати лідерські позиції у своїх галузях та забезпечує їх стійкий розвиток. Залежно від наявності та якості ресурсного потенціалу аграрні підприємства можуть забезпечувати велику кількість якісної продовольчої продукції для внутрішнього ринку та експорту. Це дозволяє знижувати імпорт продуктів харчування та забезпечує стійкий розвиток сільськогосподарського сектору економіки. Проте, слід зазначити, що належне використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств не є єдиним чинником, що визначає продовольчу безпеку країни. Необхідно також враховувати стійкий розвиток сільського господарства, екологічну стійкість та соціальну відповідальність галузі. Узагалі, збільшення ресурсного потенціалу аграрних підприємств, удос-

коналення технологій та ефективне управління є вирішальними чинниками для досягнення продовольчої безпеки країни. Це дозволить не лише задовольняти потреби в продуктах харчування внутрішнього ринку, але й створювати умови для конкурентоспроможності на міжнародному рівні та підтримувати стійкий розвиток сільськогосподарського сектору [3].

Забезпечення ресурсного потенціалу аграрного підприємства має вирішальне значення для забезпечення продовольчої безпеки країни. Аграрний сектор виступає ключовим ланцюжком у забезпеченні доступності, якості та безпеки продуктів харчування для населення. Сприяння розвитку аграрного сектору, раціональне використання земельних ресурсів, підвищення якості продукції, підтримка кваліфікованих фахівців та інвестицій у розвиток інфраструктури та технологій є важливими завданнями для держави та суспільства. Забезпечення продовольчої безпеки є складним завданням для будь-якої країни, зокрема в умовах зростання населення світу, зміни клімату (глобального потепління), обмежених ресурсів та глобалізації. Варто більш детально розглянути основні виклики, з якими стикаються країни при забезпеченні продовольчої безпеки [7]:

1. Зростання населення. Одним з основних викликів для продовольчої безпеки є постійне зростання населення, при чому, головним чином в країнах, які не можуть самостійно забезпечити благополуччя та доступ в достатній кількості до продуктів харчування для своїх громадян. За останні десятиліття світове населення стрімко збільшується, що призводить до збільшення потреби у продуктах харчування. Країнам доводиться забезпечувати стабільний постачання продуктів, щоб задовольнити ростучий попит на харчові ресурси.

2. Зміна клімату, що має значний вплив на сільське господарство. Екстремальні погодні умови, засухи, повені та інші природні катаклізми можуть негативно впливати на врожайність сільськогосподарських культур, що призводить до зменшення обсягу продукції. Країни повинні розробляти адаптаційні стратегії та вкладати в дослідження з метою розвитку кліматостійкого сільського господарства.

3. Обмежені ресурси. Деякі країни стикаються з обмеженими природними ресурсами, такими як земля та вода, що ускладнює збільшення виробництва сільськогосподарської продукції. Важливо ефективно використовувати наявні ресурси та сприяти сталому землекористуванню. Також виходом з даної ситуації є розробка програм сприяння забезпечення продовольством країн, які є обмеженими у використанні ресурсів для задоволення власних потреб населення [2].

4. Глобалізація та торгівля. Залежність країн від міжнародної торгівлі харчовими продуктами може стати суттєвим викликом у забезпеченні продовольчої безпеки. Зміни на

світовому ринку, політичні та економічні кризи в інших країнах можуть вплинути на доступність продуктів харчування та їх ціни. Розвиток внутрішнього сільського господарства та національних аграрних ринків може допомогти зменшити залежність від імпорту.

5. Технологічний розвиток. Інновації та технологічний прогрес можуть відіграти важливу роль у покращенні продовольчої безпеки. Впровадження сучасних методів обробки землі, селекції рослин, зрошення та інші технології можуть підвищити врожайність та якість сільськогосподарської продукції. Активні інновації в сільськогосподарській сфері будуть сприяти виробництву більшої кількості продукції та зменшення їх собівартості, що призведе до більшої доступності продуктів харчування [5].

6. Геополітичні чинники. Війни, воєнні конфлікти та напруження на міжнародній арені можуть спричинити торговельні обмеження і перешкоди для виробництва та експорту продукції. Україна, як одна з ключових аграрних держав світу, грає важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки глобальної спільноти. Проте, у даний період економіка нашої держави та сільськогосподарський сектор стикаються зі значними викликами через війну, яка вже триває понад півтора роки через агресію російської федерації.

Наслідки війни в Україні негативно впливають на забезпечення продовольчої безпеки світу, адже земельні ресурси України, її багаті і родючі чорноземи, стали основою для розвитку потужної аграрної індустрії. Сільське господарство в Україні здатне задовольнити не лише потреби внутрішнього ринку, а й постачати значні обсяги сільськогосподарської продукції на міжнародні ринки. Ключовими продуктами, якими Україна забезпечує країни Африки, Індії, Китаю та інші світові країни, є зернові культури. Країна визнана одним з найбільших виробників і експортерів пшениці, кукурудзи, ячменю та інших зернових. Це дає можливість Україні активно впливати на глобальні ринки та стабільність постачання продуктів харчування для численної кількості населення [4]. Проте, через варварську воєнну агресію росії, Україна стикнулася з наступними труднощами:

1. Відбулось зниження виробництва сільськогосподарської продукції: Один із найбільших впливів війни в Україні на світову продовольчу безпеку полягає в зниженні обсягу виробництва сільськогосподарської продукції. Нестабільна ситуація на території країни призвела до відсутності адекватного доступу до земельних ресурсів, високої ризиковості ведення сільського господарства та зниження інвестицій у цей сектор. Це спричинило зменшення площі посівів та врожайності, а також погіршення технічного стану агротехніки та інфраструктури. Обсяг виробництва сільськогосподарської продукції зменшився від 5% до 30% залежно від регіону та виду продукції.

Обсяги виробництва зернових культур знизилися на 37% порівняно з показником 2021 року і склали близько 53,9 млн тонн. Понад 2 мільйони гектарів оброблюваних земель втрачені через конфлікт та окупацію територій.

2. Збільшення потреби у продовольстві. Завдяки глобалізації та інтеграції економіки, Україна забезпечувала істотний обсяг продовольства на світовому ринку. Проте, через війну та складну економічну ситуацію, українські фермери не можуть відповідати на попит за кордоном. Це призводить до збільшення обсягів імпорту продовольства в інші країни, що може створити дисбаланс на світовому ринку та підвищити ціни на деякі продукти. Більше 70% сільських господарств зазнали збитків внаслідок війни. Втрати доходів сільських господарств становили в середньому 30—40%.

3. Втрата територій для сільськогосподарського виробництва. Війна в Україні також призводить до втрати контролю над певними територіями, які раніше використовувались для сільськогосподарського виробництва. Це призводить до зменшення загальної площі оброблюваних земель та обмеження доступу до природних ресурсів, необхідних для сільського господарства. Також через повномасштабне російське вторгнення, Україна стала найбільш замінованою країною у світі. На даний момент у зв'язку з бойовими діями більше 40% територій України заміновано, що призводить до неможливості ведення сільського господарства та недоотримання значної кількості продукції [6].

4. Гуманітарна криза та переселення. Збільшення кількості внутрішнього переміщення населення та переселення створює додатковий тиск на продовольчу систему. Війна призвела до масової міграції внутрішньо переміщених осіб та еміграції за кордон. Це спричинило втрату робочої сили у сільському господарстві та обмежило виробничі можливості. Біженці та переселенці потребують додаткової допомоги, щоб забезпечити їх базові потреби, включаючи продовольство. Кожен 100 тисяч українців, які виїхали з країни на початку повномасштабної війни, знижують ВВП України на 0,5%, тобто приблизно на 1 мільярд доларів.

5. Екологічні наслідки. Під час війни були пошкоджені природні ресурси та забруднено ґрунти та водні джерела, що має довготривалі наслідки для сільського господарства та продовольчої безпеки. В результаті знищення Каховської ГЕС, понад 10 тисяч га сільськогосподарських земель можуть перетворитися на пустелі, що зробить неможливим отримання продовольства з цих територій [9].

Зважаючи на вищевказані фактори, вплив війни в Україні на забезпечення продовольчої безпеки світу є великою загрозою. Для забезпечення стабільності та безпеки продовольчого сектору у світі необхідні спільні зусилля та співпраця між державами. Міжнародні організації, такі як Європейський Союз, ООН, Всесвітній банк та ІМФ, можуть грати важливу роль у наданні гуманітарної та фінансової

допомоги Україні для забезпечення продовольчої безпеки та відновлення сільськогосподарського сектору. Крім того, важливо залучати приватний сектор та сприяти інвестиціям у сільське господарство України для підтримки його розвитку та відновлення після війни. Країни-імпортери продовольства також можуть прийняти заходи для диверсифікації своїх джерел постачання та сприяти розвитку власних сільськогосподарських секторів. Це допоможе знизити ризик дефіциту продуктів та підвищення їх цін на світовому ринку [8].

У підсумку, вплив війни в Україні на забезпечення продовольчої безпеки світу є серйозним викликом, який потребує колективних зусиль та співпраці між державами. Стабільність та підтримка сільськогосподарського сектору України є критично важливими для забезпечення сталого розвитку та безпеки продовольчого сектору глобальної економіки. Відновлення сільськогосподарської інфраструктури, підтримка аграрного виробництва та створення сприятливих умов для ефективного функціонування аграрного сектору України важливі не лише для нашої країни, але й для світової продовольчої безпеки в цілому.

Продовольча безпека — це один з найважливіших аспектів стабільного розвитку країни та міжнародної співпраці. Україна, як одна з провідних аграрних держав світу, відіграє вирішальну роль у забезпеченні продовольчої безпеки як на внутрішньому рівні, так і на світовому ринку. Шлях до досягнення продовольчої безпеки лежить через розвиток аграрного сектору та забезпечення його ресурсного потенціалу. Тому, важливо вживати відповідні заходи для сприяння розвитку аграрного сектору, залучення інвестицій, підтримки фахівців, наукових досліджень та інновацій, щоб забезпечити продовольчу безпеку країни та зберегти його майбутнє. Спільними зусиллями країн світу, нашої держави, бізнесу та населення можна досягти стійкої та надійної продовольчої безпеки, що стане запорукою благополуччя і розвитку країни.

Література:

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. К.: КНЕУ. 2002. 624 с.
2. Гойчук О.І. Продовольча безпека. Житомир: Полісся. 2004. 348 с.
3. Дудар Т. Проблеми забезпечення якості сільськогосподарської продукції та продовольства у агробізнесі. Вісник ТНЕУ. 2014. № 3. С. 37—48.
4. Іртищева І.О., Рогатина А.П., Ільницька О.С. Продовольча безпека — важливий елемент економічної та національної безпеки. Агросвіт № 22. 2020. С. 3—8.
5. Колісник Г.М. Продовольча безпека України та особливості її розвитку. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2015. № 5 (115) С. 72—76.

6. Кочетков О.В., Марков Р.В. Формування системи показників продовольчої безпеки України. Економіка АПК. 2002. № 9. С. 142—158.

7. Сиротюк Г.В. Продовольча безпека — складова економічної безпеки країни: матеріали круглого столу (15 травня 2015 року). Львівський НАУ. Львів. С. 64—67.

8. Шевченко Н.О. Продовольча безпека як політичний та економічний пріоритет держави. Інвестиції: практика та досвід, № 3. 2011. С. 111—113.

9. Дідур К.М. Продовольча безпека України, як один із пріоритетів розвитку глобальної економіки. Ефективна економіка. 2023. № 5. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1573/1582>

10. Дідур К.М. Сутність, класифікація й структура інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 9—10. С. 30—38.

References:

1. Andriychuk, W. G. (2002), *Ekonomika agrarnykh pidpryemstv* [Economics of agricultural enterprises], Kyiv, Ukraine.
 2. Hoychuk, O.I. (2004), *Prodovolcha bezpeka* [Food security], Polissya, Zhytomyr, Ukraine.
 3. Dudar, T. (2014), "Problems of quality assurance of agricultural products and foodstuffs in agribusiness", *Visnik TNEU*, vol. 3, pp. 37—48.
 4. Irtyshcheva, I. O., Rohatina, L. P. and Ilnytska, O. S. (2020), "Food security is an important element of economic and national security", *Ahrosvit*, vol 22, pp. 3—8.
 5. Kolesnik, G. (2015), "Food security of Ukraine and peculiarities of its development", *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny*, vol 5 (115), pp. 72—76.
 6. Kochetkov, O. V. and Markov, R. V. (2002), "Formulation of the system of showing foodstuffs of bezpeki Ukraine", *Ekonomika APK*, vol. 9, pp. 142—158.
 7. Syrotyuk, H. V. (2015) "Food security — economic security component", *L'vivs'kyi NAU*, Lviv, Ukraine, pp. 64—67.
 8. Shevchenko, N. O. (2011) "Food security as a political and economic priority states, *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 3, pp. 111—113.
 9. Didur, K.M. (2023) "Food security of Ukraine as one of the priorities for the development of the global economy", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 5. Available at: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1573/1582> (Accessed 10 August 2023).
 10. Didur, K.M. (2022), "The essence, classification and structure of investment and innovation activity of the enterprise", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 9—10, pp. 30—38.
- Стаття надійшла до редакції 09.08.2023 р.*